

stichting
platforms
vmbo

Tips en voorbeelden uit de praktijk

Docentstages in het vmbo

De platforms beroepsvoorbereidende programma's in het vmbo hebben de krachten gebundeld in de Stichting Platforms VMBO (SPV). Voor al uw vragen over het vmbo kunt u terecht bij SPV.

www.platformsvmbo.nl

Docentstages in het vmbo

Inhoudsopgave

Inhoud

Inleiding	4
Onderzoek	7
<i>Onderzoek naar docentstages</i>	
Beroepsstandaarden	9
<i>Indicatoren voor 'een goede leraar'</i>	
Praktijkschets	12
<i>Docentstage in de horeca</i>	
<i>"Huzarensalade is nu echt passé"</i>	
Praktijkschets	18
<i>Docentstage in teken van nieuwe vmbo-opleiding Outdoor & Adventure</i>	
<i>"Misschien wel de beste weken uit mijn loopbaan als docent"</i>	
Praktijkschets	24
<i>Docent Economie werkt mee in winkelbedrijf</i>	
<i>Paasartikelen in de HEMA</i>	
Kenniscentrum	28
<i>De matchmakers van ECABO</i>	
Praktijkschets	32
<i>Docentstages zijn een vorm van deskundigheidsbevordering</i>	
<i>Christelijk Lyceum Delft on stage!</i>	
Praktijkschets	38
<i>Gedeelde zorg is lichtere zorg</i>	
<i>Kijkje bij de gemeente én in de klas</i>	
Praktijkschets	44
<i>Docentstage in een autobedrijf</i>	
<i>"Nu je het zegt, ja... dat had natuurlijk ook via school kunnen lopen."</i>	
Tips docentstages	50
<i>– Voor de docent en/of het team</i>	
<i>– Voor het management</i>	
<i>– Voor docent, teamleiders én management</i>	
Nuttige websites	52

Inleiding

Stages voor docenten beroepsgerichte vakken in het vmbo: de wereld op zijn kop? Het zijn toch de leerlingen die stage lopen en docenten die hun de praktijkvakken bijbrengen? Natuurlijk, maar de beroepspraktijk verandert voortdurend en om adequaat de praktijk op leerlingen over te brengen, is het van belang dat docenten van die veranderingen op de hoogte zijn en deze af en toe zelf ervaren. Bijvoorbeeld door middel van een stage.

Organisatie van docentstages

Docenten beroepsgerichte vakken en de directies van de scholen waar zij lesgeven, zijn overtuigd van het belang van docentstages. In december 2010 is de beroepsstandaard voor docenten beroepsgerichte vakken aangeboden aan de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL). In deze beroepsstandaard is niet voor niets vastgesteld dat actuele kennis van de beroepspraktijk een vereiste is. Docentstages is een van de manieren om die actuele kennis te verwerven. Probleem is echter nogal eens de organisatie van docentstages. Moeten docenten tijdelijk uitgeroosterd worden en zo ja, hoe zorg je ervoor dat er geen lesuitval ontstaat? Zijn stages in niet-lesgebonden uren te volgen? Kunnen docenten bijvoorbeeld op stage gaan in de periodes dat ook hun leerlingen stage lopen?

Voorbeelden

In deze brochure laten we voorbeelden zien van scholen die docentstages organiseren. Docentstages vormen op deze scholen in meer of mindere mate een regulier onderdeel van de werkzaamheden van de docent. In zes praktijk-schetsen laten we de stagelopende docenten aan het woord over hun ervaringen en over de invloed die de stage heeft op hun lessen. Al of niet samen met hun sectordirecteur of teamleider vertellen ze over de wijze waarop ze de stages hebben georganiseerd. We nemen ook een kijkje bij de stageverlenende bedrijven. Wat zijn hun ervaringen met een docent als stagiair? Wat is er anders dan wanneer een leerling stage komt lopen? En hebben zij ook iets van de docenten geleerd?

Tips voor inspiratie en organisatie

De brochure is bedoeld voor docenten beroepsgerichte vakken in het vmbo, voor (sector-/locatie)directeuren, opleidingsmanagers en teamleiders. Behoort u tot deze doelgroep en bent u er ook van overtuigd dat docentstages belangrijk zijn? Dan hopen we u met deze brochure te inspireren en handvatten te bieden om de organisatie van docentstages op uw school nader op te pakken. Elke praktijk-schets sluiten we af met enkele tips gebaseerd op de

situatie van de betreffende school, en met de contactgegevens van de school. Achterin zijn die tips nog eens bij elkaar gegroepeerd.

Bemiddeling

De kenniscentra ECABO en KC Handel bemiddelen bij docentstages. We hebben daarom ook gesproken met ECABO over hun rol als bemiddelaar. En we zijn in contact gekomen met het Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijfsleven in Delft. Door hun uitgebreide netwerk heeft ook deze organisatie een belangrijke rol gespeeld – en doet dat nog steeds – bij de totstandkoming van docentstages.

‘Stage lopen’: van een dagdeel tot tien weken

We gebruiken de term ‘stage lopen’ in alle gevallen, maar het gaat in de praktijkschetsen soms om slechts een dag of dagdeel meelopen en meewerken met een medewerker van het stageverlenende bedrijf. Voor de betreffende docent kan dit al voldoende zijn. In een ander geval kiest een onderwijsinstelling er bewust voor docenten voor een langere periode op stage te laten gaan (Helicon Opleidingen).

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u altijd contact opnemen met de betreffende scholen, met de Stichting Platforms VMBO of met de kenniscentra. De adresgegevens vindt u bij de praktijkschetsen. Achterin is een overzicht opgenomen van nuttige websites.

Sectordirecteur vmbo Christelijk Lyceum, Delft

“Het begint ermee dat je vertelt dat we het belangrijk vinden dat docenten weten wat de rol van hun vak is in de buitenwereld.”

“Op grond van onze stage-ervaringen passen we regelmatig de menukaart in ons schoolrestaurant aan. Je moet meegaan met de tijd en de tijdsgeest. Als je bijvoorbeeld ziet dat de huzarensalade nu wel echt passé is, ga je met de leerlingen veel meer aan het werk met allerlei mousses en andere dingetjes.”

“Leerlingen voelen feilloos aan of je als docent weet waarover je praat. Ze prikken het onmiddellijk door als dat niet zo is. Zodra ze zelf op stage zijn geweest, herkennen ze in de docent de professionele benadering van het vak.”

Kookdocenten François Vatelsschool, Den Haag

Recruiter/P&O Reinier de Graafziekenhuis, Delft

“Je kunt docenten sneller en makkelijker iets laten doen, maar je verwacht ook iets meer. En we willen voor hen uiteraard ook tijd uittrekken voor reflectie en achtergrondinformatie zodat ze de juiste informatie kunnen overbrengen aan hun leerlingen.”

Onderzoek naar docentstages

Op welke wijze dragen docentstages bij aan een verbeterde aansluiting tussen het beroeps- onderwijs en de arbeidsmarkt zodat er beter toegeruste vaklieden op de arbeidsmarkt komen? Het Kohnstamm Instituut deed onderzoek.

Hoofdvraag

Het belangrijkste antwoord op deze hoofdvraag van het onderzoek luidt dat de docenten die op stage zijn geweest, meer kennis hebben verworven van het werkveld. Daardoor zijn zij beter in staat de theorielessen op de school te verduidelijken met praktijkvoorbeelden en opdrachten te schrijven die aan de praktijk zijn ontleend. Leidinggevenden op school, docenten en mensen in het werkveld zijn het daarover eens. Meer kennis gaat niet alleen over de in het werkveld gehanteerde methoden en technieken, maar ook over de cultuur die er op de werkvloer van een bedrijf of organisatie¹ heerst en over de gebeurtenissen van alledag.

Een ander effect van docentstages is dat het voor scholen makkelijker wordt om mensen uit het werkveld te betrekken bij de examinering of om theorielessen voor deelnemers in de bedrijven te organiseren. Daardoor kan de theorie direct aan de praktijk gerelateerd worden. Omgekeerd heeft het werkveld gemerkt dat het ook wel iets kan leren van de theoretische kennis die bij de docenten aanwezig is.

Het besef groeit dat het opleiden van goede nieuwe medewerkers een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is van school en werkveld. Ook dat draagt bij aan een betere aansluiting tussen het beroepsopleiding en de arbeidsmarkt.

Deelvragen

Het onderzoek stelde ook een aantal deelvragen over de stand van zaken wat de invulling van docentstages betreft, over de wijze van begeleiding en over de effecten.

Wat is de stand van zaken bij docentstages wat de invulling betreft?

Deze staat nog in de kinderschoenen. Vaak heeft de docentstage een vrijwillig karakter. Alleen docenten die enthousiast zijn, werken eraan mee. Dat is echter ook wel een strategie om de docentstage bij alle docenten te introduceren. Soms moeten docenten de stage in hun eigen tijd lopen omdat er geen mogelijkheid is zich vrij te roosteren.

¹ Bedrijf of organisatie: met deze termen wordt ook 'zorginstelling' bedoeld.

Veel docentstages hebben het karakter van participatie, men loopt mee en ziet wat er gebeurt. Voor een eerste kennismaking met het werkveld is dat een goede manier. Veel minder komt het voor dat docenten met een gerichte vraag de stage ingaan en achteraf moeten reflecteren over wat zij geleerd hebben.

Hoe is de begeleiding van docenten tijdens de stages?

In veel gevallen gaan de leidinggevenden ervan uit dat de docenten tijdens hun stage begeleid worden. In de praktijk is dat echter niet altijd het geval. Als er al begeleiding is, is er weinig aandacht voor de voorbereiding op de taak die de docent gaat uitvoeren, is er weinig toezicht op de uitvoering van de taak en vindt er meestal geen nabespreking plaats.

Wat zijn de effecten van docentstages?

Effecten van docentstages kunnen we op verschillende niveaus bekijken. Alle betrokkenen zijn er positief over dat ze gestart zijn met docentstages (effect op tevredenheidsniveau). Volgens managers en docenten hebben docentstages vooral geleid tot attitudeverandering en bewustwording bij de docenten. De scholen vinden dit ook het belangrijkste. Verdieping en verbreding van de kennis van het bedrijfsleven hebben in mindere mate plaatsgevonden.

Ook de begeleiders van de docent in het werkveld hebben dingen geleerd tijdens de stage, bijvoorbeeld educatieve vaardigheden of nieuwe theorie (effecten op leerniveau). De docenten proberen hun ervaringen over te dragen op deelnemers en collega's (effect op werkgedragniveau). Dat laatste zou nog wel iets intensiever mogen. Meer samenwerking en kennisdeling binnen onderwijsinstellingen kan het effect van docentstages vergroten. Op organisatieniveau zien we dat ten gevolge van docentstages, onderwijs en bedrijfsleven intensiever gaan samenwerken en er een betere kennisuitwisseling ontstaat binnen en tussen allerlei instellingen.

Bron: Managementsamenvatting Onderzoek naar de stand van zaken en effecten van de ontwikkeling van 'les- en examenmateriaal en docentstages' in het kader van het FES-project (rapport 836). Door M. Gludé, F. Verbeek & C. Felix, Amsterdam, Kohnstamm Instituut, 2010.

Het hele rapport is te downloaden vanaf de site van het Kohnstamm Instituut. (www.sco-kohnstammstituut.uva.nl/asp/rapporten_start.asp)

Indicatoren voor 'een goede leraar'

In Nederland wordt gewerkt aan een beroepsregister voor docenten. Door zich te registreren laten docenten in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs zien dat ze voldoen aan bepaalde criteria die we de beroepsstandaarden noemen. Ze laten er ook mee zien dat ze trots zijn op hun vak en werken aan hun professionalisering. Het beroepsregister wordt naar verwachting voor het eerst in schooljaar 2011-2012 van kracht.

De beroepsstandaard voor docenten beroepsgerichte vakken in het vmbo is opgesteld door vmbo-docenten onder leiding van Stichting Platforms VMBO (SPV) en met ondersteuning van SBL.

Bij de beroepsstandaard horen criteria en eisen voor professionalisering. SPV pleit ervoor docentstages te zien als een belangrijke vorm van die professionalisering.

Hieronder volgen enkele indicatoren voor 'een goede leraar' van de beroepsstandaarden voor vmbo-leraren beroepsgerichte programma's. De indicatoren zijn velerlei; onderstaande gaan specifiek over de relatie met de beroepspraktijk.

Beroepsstandaard Vak- en beroepskennis

Indicatoren:

Een goede leraar

- houdt actief nieuwe ontwikkelingen in de theorie en in de beroepspraktijk binnen de eigen sector bij;
- stelt zich onder meer door bezoeken aan de beroepspraktijk op de hoogte van nieuwe beroepskennis en nieuwe beroepsvaardigheden;
- volgt op hoofdlijnen ontwikkelingen in de beroepspraktijk buiten de eigen sector.

Beroepsstandaard Leerprocessen

Indicatoren:

Een goede leraar

- integreert waar mogelijk theorie en beroepspraktijk;
- geeft regelmatig praktijkvoorbeelden;
- werkt zo veel mogelijk met realistische praktijkopdrachten.

Beroepsstandaard Contexten

Indicatoren:

Een goede leraar

- onderhoudt contact met (vertegenwoordigers van) de beroepspraktijk;
- bezoekt regelmatig het werkveld;
- brengt de praktijk dicht bij het onderwijs en het onderwijs dicht bij de praktijk;
- anticipeert op de laatste ontwikkelingen in het werkveld.

Informatie over het beroepsregister voor docenten is te vinden op www.lerarenweb.nl.

Ludo Tuitel, docent koken

School: François Vatel school VMBO basis-
en kaderberoepsgerichte leerweg

Docentstages sinds: 2007

Stagebedrijf: Het Arsenal en La Place

*Docentstage in de horeca
“Huzarensalade is nu
echt passé”*

De François Vatel school is een tamelijk kleine vmbo-school met opleidingen ICT, Bakkerij, Horeca en Sport, Toerisme & Recreatie. In het missiestatement van de school staat expliciet dat de school door heel veel praktijkleren de leerlingen wil stimuleren het beste uit zichzelf te halen, als mens en als toekomstig beroepsbeoefenaar. Niet verwonderlijk dat de school van zijn docenten verwacht dat ze voeling hebben en houden met de beroepspraktijk.

Peter van Neijhof en Ludo Tuitel van de horeca-afdeling lichten toe dat docentstages al vier jaar een belangrijk middel zijn voor de vakdocenten om op de hoogte te blijven van de actuele ontwikkelingen in culinair Nederland.

Door Piet Hugen

Peter van Neijhof is coördinator voor het vierde leerjaar en hoofd van de horecasectie. In die hoedanigheid organiseert hij stages voor de vakdocenten horeca.

“Het restaurantwezen is steeds in ontwikkeling”, zegt Peter “en wij willen zo goed mogelijk bij blijven. De informatie die je je leerlingen geeft, moet accuraat en actueel zijn. Als ze straks in een bedrijf komen, mogen ze niet voor rare, onverwachte of volslagen onbekende dingen komen te staan.”

Dat is waarom docenten van de François Vatel school op stage gaan: de vakkennis opfrissen, actualiseren en eventueel uitbreiden. Alle kookdocenten zijn zelf kok geweest. Tijdens de stage weer een paar dagen in een restaurantkeuken meedraaien, is voor hen daarom ook terugkeren in een vertrouwde omgeving en sfeer.

Dat is een leuke bijkomstigheid van zo'n docentstage: 'a trip down memory lane'.

De organisatie

Op de François Vatel school duurt een docentstage één week. Peter van Neijhof: “Vier of vijf dagen stage is voor ons genoeg. Als je langer gaat, wordt het echt meewerken en dat vinden wij niet zo zinvol. Het gaat puur om informatie verzamelen en contacten leggen en/of onderhouden.” De kookdocenten gaan in juni op stage. Dan is er een lesvrije periode waarin de derdejaarsleerlingen drie weken stage lopen, terwijl de vierdejaarsleerlingen bezig zijn hun examen af te ronden.

De afspraak binnen de vakgroep is dat iedere docent probeert om de twee jaar op stage te gaan. Alle kookdocenten zien het belang daarvan in. Peter en Ludo zijn beiden in juni 2009 voor het laatst op stage geweest: ze gaan dit jaar (2011) weer.

Stages zijn op de François Vatel school eigenlijk heel eenvoudig te regelen. Bedrijven werken graag mee en de schoolleiding hecht er veel belang aan. Doordat de stages in een lesvrije periode vallen, hoeven er geen kosten voor vervanging gemaakt te worden.

De afwezigheid van een docent kan gemakkelijk door de sectie opgevangen worden. Eventuele bijkomende kosten worden uit het normale budget voor bijscholing vergoed.

Docenten nemen zelf het initiatief voor een stage. Zij komen met voorstellen en zetten het wat, waar, hoe en waarom daarvan op papier. Dat plan wordt vervolgens besproken, al dan niet bijgesteld, goedgekeurd en uitgevoerd. Terugkoppeling van stage-ervaringen naar de collega's gebeurt nu nog op een informele manier. Dat kan omdat het een kleine school is met gemotiveerde vakdocenten die nog steeds een passie

voor koken hebben. Docenten vertellen elkaar over de nieuwigheden die ze tijdens hun stage in het veld tegenkwamen. Overigens vindt Peter van Neijhof wel dat de overdracht van stage-ervaringen meer geformaliseerd moet worden: "Niet alleen de individuele docent, maar ook de vakgroep als geheel moet het optimale rendement uit de stages kunnen halen."

La Place en Het Arsenal

Ludo Tuitel is coördinator voor het derde leerjaar en docent koken. Hij koos in 2009 bewust voor twee heel verschillende stageplaatsen. Twee dagen liep hij mee bij La Place in Utrecht en twee dagen in Het Arsenal in Naarden-Vesting. Hij koos deze twee plaatsen om specifieke vakkennis op te doen. Bij La Place verwierf hij vooral nieuwe inzichten in hoe de werkprocessen in dergelijke ketenrestaurants organisatorisch in elkaar steken. Het Arsenal is een absoluut toprestaurant, onder leiding van de legendarische, nog altijd actieve Paul Fagel. Ludo: "Je ziet toch steeds meer dat onze leerlingen ook in dergelijke sterren-

Ze prikken het onmiddellijk door als dat niet zo is. Zodra ze zelf op stage zijn geweest, herkennen ze in de docent de professionele benadering van het vak."

Aanpassingen

Het is niet zo, dat Ludo Tuitel door de docentstage zijn onderwijs rigoureus heeft veranderd, maar toch heeft hij wel kleine aanpassingen gedaan. Ludo: "Je moet meegaan met de tijd en de tijdsgeest. Als je bijvoorbeeld ziet dat de huzarensalade nu wel echt passé is, ga je met de leerlingen veel meer aan het werk met allerlei mousses en andere dingetjes. Op grond van onze stage-ervaringen passen we bijvoorbeeld ook regelmatig de menukaart in ons schoolrestaurant aan."

Stages in een breder perspectief

Op de François Vatel school hebben de docentstages duidelijk een plaats binnen een groter geheel. De vakdocenten koken proberen ook op andere manieren actief de ontwikkelingen te volgen. Ze gaan regelmatig eten in verschillende soorten

*"De informatie die je je leerlingen geeft,
moet accuraat en actueel zijn."*

Peter van Neijhof, docent

restaurants een plek vinden. Je moet ze daar dus op kunnen voorbereiden. Het is zó belangrijk dat je als docent weet wat er op de verschillende werkplekken gebeurt, hoe er wordt gekookt, welke veranderingen zich daar voltrekken." Peter van Neijhof vult aan: "Leerlingen voelen feilloos aan of je als docent weet waarover je praat.

restaurants, ze bezoeken horecabeurzen en collega's, onderhouden contacten, doen als school mee aan wedstrijden. Met enige trots zegt Ludo Tuitel over zijn leerlingen: "Er zitten echte talenten tussen. Hier twee tafels verder (we zitten in het praktijklokaal - redactie) staat een jongen die als vmbo'er op mbo-wedstrijden al eerste prijzen heeft gewonnen."

Van de andere kant bekeken

Tot slot nog even gebeld met Sander Monsees, chef-kok van Het Arsenal, over zijn ervaringen met docentstages. Hij heeft daar een uitgesproken mening over:

“Docenten zijn meer dan welkom, maar alleen als ze gemotiveerd zijn om volwaardig mee te draaien in de keukenbrigade.” Sander heeft ook wel docenten gehad die heel plichtmatig, zonder enig enthousiasme meeliepen en van wie hij niet de indruk kreeg dat ze wat wilden leren. “Natuurlijk”, stelt Sander, “is het noodzakelijk dat docenten de ontwikkelingen in culinair Nederland volgen en dat ze weten wat er in de restaurantkeukens van de leerlingen wordt gevraagd.” Sander Monsees is kritisch op wie hij zijn keuken binnenlaat. Hij heeft de indruk dat scholen en docenten in kwalitatief opzicht behoorlijk van elkaar kunnen verschillen: “Je verwacht dat een leerling op school de basistechnieken goed aanleert, maar dat is niet altijd het geval. Uiteindelijk merk je aan de leerlingen of hun docenten vakmensen zijn.” Vakmensen, mensen met liefde voor het vak, zijn in Het Arsenal altijd welkom, goed beroepsonderwijs is immers van groot belang voor de kwaliteit van de horeca in de toekomst.

“Als docent moet je weten wat er op de verschillende werkplekken gebeurt.”

Ludo Tuitel, docent

Meer informatie

François Vatel school Den Haag
Peter van Neijhof
Granaathorst 20
2592 TD Den Haag
Tel.: 070 – 344 00 00

Tips:

- Wees gemotiveerd en bereid om echt mee te werken in de organisatie of het bedrijf. Dat is voor de stageverlener het prettigst.
- Zorg voor optimaal rendement door al of niet geformaliseerde terugkoppeling naar collega-docenten.
- Ook door gericht 'consument' te zijn, kun je veel leren over de actuele beroepspraktijk (voorbeeld: als kookdocent geregeld gaan eten in verschillende soorten restaurants).

"Je merkt aan de leerlingen of hun docenten vakmensen zijn."

Sander Monsees, chefkok Het Arsenal

Kay Weijtens, docent lichamelijke opvoeding

School: Helicon Opleidingen VMBO Groen Eindhoven

Docentstages sinds: 2010

Stagebedrijf: mbo-scholen en outdoorbedrijven

Docentstage in teken van nieuwe vmbo-opleiding Outdoor & Adventure

“Misschien wel de beste weken uit mijn loopbaan als docent”

Het college van bestuur van Helicon Opleidingen wil dat zijn docenten voeling houden met de werkvloer. Een projectgroep Externe Oriëntatie geeft daar invulling aan. Docent lichamelijke opvoeding Kay Weijens was een van de toehoorders tijdens een presentatie van de projectgroep in Eindhoven. Hij zag gelijk mogelijkheden voor zichzelf en zijn school. Het stageplan dat hij kort daarna schreef, werd door zijn vestigingsdirecteur enthousiast ontvangen. En zo kon het gebeuren dat Kay in september 2010 bij de mbo-vestiging van Helicon in Velp op de stoep stond om zich te oriënteren op mogelijkheden voor een nieuwe vmbo-opleiding Outdoor & Adventure. Niet direct een stage op de werkvloer maar wel passend in de doelstellingen van Helicon, en zonder meer zeer verrijkend.

Door Piet Hugen

Helicon Opleidingen verzorgt groen onderwijs op vmbo- en mbo-niveau in Gelderland en Noord-Brabant. In totaal heeft Helicon Opleidingen vier vmbo- en negen mbo-scholen. In 2009 volgden ongeveer 8700 leerlingen groen onderwijs op deze scholen en waren er rond de 800 medewerkers in dienst. De projectgroep Externe Oriëntatie van Helicon Opleidingen heeft onder andere als doelstelling ervoor te zorgen dat over vier jaar alle Helicondocenten tien weken buiten de school stage hebben gelopen. Met de nadruk op alle, dus avo-docenten én docenten beroepsgerichte vakken. Willy Koppens (voorzitter van de projectgroep) en Marga Arts (projectcoördinator) leggen uit hoe die stages vorm krijgen en waarom Helicon ze zo belangrijk vindt.

Van school los

Een docentstage duurt bij Helicon tien weken. "Dat lijkt misschien lang," zegt Willy Koppens, "maar wij willen dat een docent zich helemaal onderdompelt in de praktijk. Hij (of zij) moet echt loskomen van de school. Wij denken dat dat verfrissend werkt en een extra impuls geeft aan de kwaliteit van onze docenten, en dus van ons onderwijs."

De stages kunnen heel divers zijn en docenten kunnen gedurende die periode ook in verschillende omgevingen meedraaien. Niet alleen in het bedrijfsleven, maar ook bij adviesbureaus, brancheorganisaties, overheidsdiensten en aansluitende onderwijsinstellingen kunnen docenten waardevolle informatie vergaren. Stages kunnen tot doel hebben de vakkennis van de docent te actualiseren, te verbreden of te verdiepen. Maar een stage kan ook worden gebruikt om specifieke expertise binnen te halen (bijvoorbeeld: hoe gaan we om met zorgleerlingen?), of om te onderzoeken hoe een nieuw curriculum kan worden opgezet, zoals in de stage van Kay. Niets is vooraf uitgesloten, zo lang de stage maar bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs. Ook persoonlijke leerdoelen van de docent zijn legitiem, immers daarmee heb je voor een aantal jaren een goede en gemotiveerde leerkracht voor de klas staan.

Marga Arts: "Alle docenten die op stage zijn of zijn geweest, zijn laaiend enthousiast. Gedurende de stage rapporteren ze al via een soort digitaal nieuwsbriefje aan hun collega's over wat ze meemaken. Zo besmetten docenten elkaar. Wij stimuleren dat natuurlijk."

Stageplan

De projectgroep maakt (doorgaans met succes) de vestigingsdirecteuren enthousiast en presenteert de bedoelingen en mogelijkheden aan het docentencorps. Voor de komende vier jaar is er een flink bedrag voor innovatie gereserveerd. Uit die pot kunnen vervangingskosten en eventuele andere stagekosten worden vergoed. Alle Heliconvestigingen betalen hieraan mee. Er zijn voor de Heliconscholen met andere woorden geen financiële belemmeringen om docenten op stage te sturen. De mogelijkheden zijn er, de initiatieven moeten vervolgens van de docenten zelf komen, al dan niet daartoe gestimuleerd door de vestigingsdirecteur. Marga Arts legt uit: "Die stimulans is trouwens heel belangrijk. Betrokkenheid van het lokale management is doorslaggevend, zo is onze ervaring. Elke docent die op stage wil, moet een stageplan schrijven. Daarin staan zijn persoonlijke doelen, de waarde van de stage voor de vakgroep en de school, welke bedrijven hij wanneer wil bezoeken en wat hij daar wil halen en

brenge. Ook geeft de docent in het stageplan aan hoe zijn vervanging is geregeld."

De aankomende stagiair bespreekt zijn plan eerst met zijn leidinggevende, daarna kijkt de projectgroep ernaar en tot slot volgt er nog individueel overleg met Marga. Daarbij controleert zij vooral of alles goed geregeld is. Het is bijvoorbeeld belangrijk dat de docent vooraf onderzoekt of hij in de stagebedrijven ook daadwerkelijk kan halen en leren wat hij wil. Het schoolmanagement is eindverantwoordelijk en bepaalt of het stageplan binnen het beleid van de school past. De projectgroep beoordeelt of het plan voldoende diepgang heeft en stuurt eventueel bij via de directie.

Begeleiding

Elke docent die op stage gaat, krijgt een coach, dat kan een lid van de projectgroep zijn of iemand van buiten. Tijdens het stagetraject zijn er minimaal twee intervisiemomenten, waar mogelijk is dat groepsintervisie. Docent(en) en coach bespreken dan hoe de stage verloopt en waar de docent-stagiair zoal tegenaan loopt. De ervaring tot nu toe is dat bedrijven het waarderen dat het onderwijs op deze manier interesse toont voor de ontwikkelingen in het bedrijfsleven.

Knelpunten?

Als er al knelpunten zijn, liggen die niet op financieel vlak. Over medewerking van de externe relaties, de stagegevers, heeft Helicon evenmin te klagen. "Wel merk je soms", zegt Willy Koppens, "dat docenten het moeilijk vinden om hun taken zo maar tien weken over te dragen. Ze willen zeker weten dat hun vervanging goed geregeld is en ze willen geen puinhoop aantreffen

als ze terugkeren.”

Uiteindelijk is de bevinding van Willy en Marga dat docentstages goed van de grond komen op alle scholen waar het lokale management zich erachter zet. Schooldirecties van de diverse Heliconvestigingen enthousiast maken beschouwen ze dan ook als een belangrijke taak van de werkgroep.

Stage-ervaringen Kay

In Eindhoven spreek ik met Kay Weijters. Hij is nog maar net terug van zijn stage bij mbo-scholen in Velp, Geldermalsen, Nijmegen, Helmond en Den Bosch (allemaal Helicon). Zijn doel was om van al die scholen iets mee te nemen voor een in Eindhoven op te richten studierichting Outdoor & Adventure op vmbo-niveau. Om het beeld compleet te maken (en om alvast mogelijkheden voor leerlingstages te onderzoeken) bezocht Kay ook nog enkele outdoorbedrijven in de regio.

Nieuw: Outdoor & Adventure op het vmbo

Outdoor & Adventure (O&A) is volgens Kay een prachtige combinatie van sportieve en groene activiteiten. De mbo-opleiding leidt op tot buitensportmedewerker, maar kent nog geen vooropleiding op vmbo-niveau. Kay heeft zijn docentstage aangegrepen om daar verandering in te brengen. En hij laat er, uiteraard met volle steun van zijn directie, geen gras over groeien: in het schooljaar 2011/2012 kunnen bovenbouwleerlingen in de gemengde leerweg en de T-plusopleiding kiezen voor twee blokken O&A per week. Mogelijk dat die leerlingen, dankzij een duidelijke, doorlopende leerlijn, op het mbo een verkort traject kunnen gaan volgen, maar dat moet met de scholen in

“Docentstages geven een extra impuls aan de kwaliteit van ons onderwijs”

Willy Koppens, voorzitter projectgroep

Velp en Helmond nog nader uitgewerkt worden.

Gewoon meedraaien

Kay heeft op de mbo-scholen in de beroepsgerichte vakken meegedraaid. “Veel gevraagd, veel geobserveerd”, zegt hij er zelf van. Eigenlijk was het zijn bedoeling om zich vooral als student op te stellen. Maar hij is ontegenzeggelijk ook docent en heeft daarbij ook nog jarenlang als survivalinstructeur gewerkt. In werkelijkheid nam hij een positie tussen student en docent in. Zijn ‘medeleerlingen’ gingen daar goed mee om. In Velp en in Helmond heeft Kay drie weken op de mbo-opleiding Outdoor & Adventure rondgekeken, in Geldermalsen wat korter. De mbo-scholen in Den Bosch en Nijmegen bieden de examenrichting Recreatie aan. Kay: “Dat is veel breder dan

O&A, maar het gaf wel een goed beeld van wat er gedaan wordt en wat er mogelijk is." De laatste week heeft Kay buitensport-bedrijven rond Eindhoven bezocht. Ook daar over het algemeen positieve reacties. Alle bedrijven willen meewerken aan oriënterende stages voor vmbo-leerlingen uit de gemengde leerweg of de T-plus-opleiding.

Terug op school

Kay heeft na terugkeer op school een presentatie gemaakt voor het management en voor collega's. Naar aanleiding daarvan heeft de directie het groene licht gegeven voor daadwerkelijke ontwikkeling van de nieuwe opleiding.

Kay gaat nu dus het curriculum schrijven, met de roostermaker praten, materialen aanschaffen, persberichten opstellen, oudervoorlichting organiseren en wat niet meer. Drukker dan ooit dus de komende maanden, maar met plezier.

"Er is door de stage een nieuwe wereld voor mij opengedaan"

Kay Weijtens, docent

Kay's adagium

Op de vraag of dat nou ingewikkeld is, zo'n stage regelen, reageert Kay: "Je moet vooral niet te moeilijk denken, gewoon actie ondernemen, ervoor gaan. Een succesvolle stage", zo gaat Kay verder, "begint met een idee over waar je je in wilt verbreden of verdiepen. Zo'n stage geeft je in feite een unieke kans om je intensief bezig te houden met dingen waar je anders niet aan toe komt. Dat werkt enorm verfrissend."

In april 2010 schreef Kay zijn stageplan. Na een half uurtje overleg met de directie was dat plan goedgekeurd en ook de projectgroep Externe Oriëntatie bleek gelijk enthousiast.

"Behalve dat ik veel informatie heb verzameld die ik kan gebruiken om de nieuwe studierichting O&A vorm te geven, is er door de stage ook een nieuwe wereld voor mij opengedaan. Deze stage heeft mij ook persoonlijk verrijkt." Het zijn juist deze ervaringen die maken dat Kay collega's probeert te enthousiasmeren voor een docentstage.

Praktische tips

Voor de periode dat een docent op stage gaat, moet vervanging worden gevonden. Dat zullen over het algemeen externe krachten zijn, de school heeft daar in de begroting voldoende ruimte voor gemaakt. Gewoon, omdat ze docentstages zo belangrijk vinden. "Toch", zegt Kay "is het handig om de stage direct na de zomervakantie of de kerstvakantie te plannen.

Je hoeft dan niet zoveel over te dragen: je vervanger kan met iets nieuws beginnen."

Outdoor & Adventure op het mbo

De eerste docent-stagiair van Helicon stond voor zijn allereerste stagedag op de stoep bij Troy Corsen, mbo-docent Outdoor & Adventure bij Helicon MBO Velp. O&A is een populaire opleiding, ook al omdat er erg veel praktijkweken (ook in het buitenland) in zitten. Een deel van de leerlingen stroomt uit als outdoorinstructeur, maar er gaan er ook veel richting zorg, defensie of een hogere groenopleiding. De opleiding is gebaseerd op drie pijlers: outdoorskills, groene kennis en vaardigheden en sociale vaardigheden, inclusief kennis van groepsdynamische processen.

Stagebegeleiding of kruisbestuiving?

Troy bekent dat hij in eerste instantie wel een beetje huiverig was om een vreemde over zijn schouders te laten meekijken.

“Maar”, zegt hij “dat heeft vooral veel gezonde discussies opgeleverd.

Kay's vragen en analyses waren soms echte eyeopeners. Zo realiseren we ons nu beter dat we met name op het terrein van sport en spel binnen ons team toch bepaalde competenties missen.”

In Velp gebeurde overigens waar Marga Arts en Willy Koppens op hoopten. Troy vertelt dat Kay's enthousiasme hem ertoe heeft aangezet om zelf ook een stageplan in te dienen. Hij wil meer kennis vergaren over O&A op mbo-niveau 2. Helicon MBO Velp is net met die opleiding begonnen en het is toch anders dan niveau 3 en 4.

Het team merkt dat er bij de niveau-2-opleiding nog wel ruimte voor verbetering is. Daarnaast wil Troy zich oriënteren op bushcraft, een survivalachtige bezigheid waarvoor in de markt veel belangstelling bestaat en die wel eens een heel mooie combinatie van groen en sport zou kunnen zijn.

Tot slot wil Troy nog benadrukken dat hij drie weken erg prettig met Kay heeft samengewerkt. Zijn enthousiasme zorgde voor een goede dynamiek en werkte aanstekelijk. “Docentstages zijn voor gemotiveerde docenten een mooie kans om naar buiten te treden en kennis binnen te halen.”

Meer informatie

Centrale Dienst Helicon Opleidingen

Marga Arts-Verhoeven

Mijlstraat 20

5281 LL Boxtel

Postbus 72

5280 AB Boxtel

Tel.: 0411 - 67 76 18

E-mail: m.arts@helicon.nl

Tips:

- *Neem als school een reëel bedrag voor innovatie op in de begroting ter bekostiging van de docentstages. De voornaamste kostenpost is vervanging.*
- *Stimuleer en enthousiasmeer docententeams om docentstages te doen.*
- *Plan stages die enkele weken gaan duren bij voorkeur direct na een vakantie.*
- *Vraag de docent-stagiair om gedurende de stageperiode regelmatig iets van zich te laten horen.*
- *Laat een docent zelf invulling geven aan zijn stage, maar bespreek als schoolleiding vooraf goed of het stageplan praktisch uitvoerbaar is, voldoende diepgang heeft en of de doelstellingen waardevol en haalbaar zijn.*
- *In het stageplan moet opgenomen zijn wat er met de nieuw verworven inzichten in de school gaat gebeuren.*

Iwan Wilke, docent Economie en Handel en administratie

School: Marnecollege, Bolsward

Docentstages sinds: 2011

Stagebedrijf: HEMA Bolsward

Docent Economie werkt mee in winkelbedrijf Paasartikelen in de HEMA

Iwan Wilke is docent Economie en Handel en administratie. Hij geeft les in de bovenbouw, klas 3 en 4 vmbo basis en vmbo basis/kader. Ook in 4 vwo trouwens. 4 Vwo? "Ik ben bezig mijn eerstegraads bevoegdheid economie te halen en geef daarom ook les in 4 vwo. Dat houdt me scherp", aldus Iwan.

Wat hem ook scherp houdt, is de stage die hij eind januari 2011 gedaan heeft bij de HEMA in Bolsward. Iwan: "Echt zelf op een stageadres aan het werk zijn, geeft een veel beter beeld van wat een leerling meemaakt dan het beeld dat je krijgt via een stagebezoek."

Door Aly Breemhaar

Het initiatief voor de stage kwam van het bedrijf. De HEMA is een vast stageadres voor het Marnecollege; het bedrijf wilde ook docenten de mogelijkheid bieden te ervaren wat zo'n stage nu inhoudt. Ze zouden daardoor hun leerlingen beter kunnen helpen met de voorbereiding op hun stage.

De school was al bezig om de organisatie rondom stages anders op te zetten. In september 2010 is die nieuwe opzet voor het eerst uitgevoerd. Iwan: "Een van onze doelstellingen was en is om meer betrokkenheid te realiseren tussen het onderwijs en het regionale bedrijfsleven. Die wens hadden de bedrijven ook. We hebben daarom sectoradviesraden opgericht waarvan de leden om de paar maanden bij elkaar komen en waarin scholen voor het voortgezet onderwijs, het ROC Friese Poort en bedrijven vertegenwoordigd zijn. In de adviesraden kunnen we die wederzijdse betrokkenheid vergroten, afspraken maken en over en weer 'klankborden'."

Stagemap

Iwan vervolgt: "In de nieuwe opzet is het zo dat leerlingen niet meer zelf bedrijven kiezen waar ze stage lopen, maar dat wij dat voor hen doen. We willen namelijk dat onze leerlingen stage lopen bij bedrijven die met hun praktijk goed aansluiten bij onze theorie. We kennen een selecte groep bedrijven waarbij dat het geval is. Bij deze bedrijven plaatsen we onze leerlingen. De stagemap van de methode die we gebruiken, is daarbij cruciaal. Daarin staan ruim dertig opdrachten waar leerlingen in overleg met hun stagebedrijf een keuze uit maken om uit te voeren tijdens hun stagepraktijk. Voor ons is dat het begin geweest om juist deze bedrijven te benaderen, niet alleen voor leerlingstages, maar ook voor de adviesraden en voor docentstages. We hebben het dan over het algemeen over winkelbedrijven. Voor de kantoren zijn onze leerlingen te jong; wil je daar relevant werk doen, dan moet je minimaal 17 jaar zijn."

Stageperiodes

Het Marnecollege kent drie stagevormen en –periodes:

- in september een aansluitende periode van twee weken waarin vierdejaars leerlingen stage lopen;
- in december-januari een periode waarin derdejaars leerlingen zes keer op donderdag stage lopen;
- in april een periode van drie weken waarin de derdejaars leerlingen eveneens aansluitend stage lopen.

Alle leerlingen lopen in deze periodes stage, ook die van de andere sectoren. De docenten gaan in deze periodes op stagebezoek en kunnen dan dus ook voor zichzelf een stage organiseren. Zonder dat

het ten koste gaat van de lessen. Ze zijn er vrij in om dat te plannen en krijgen vanuit de school alle medewerking.

Bestellijsten van de HEMA

Iwan heeft zijn stage gedaan onder begeleiding van de bedrijfsleider. Hij is bijzonder positief over de stage-ervaring. Iwan: "Ik meen over het algemeen aardig goed te weten wat de leerlingen doen op hun stageadres door de stagebezoeken die ik afleg. Maar er echt zelf aan het werk

zijn, geeft toch een veel beter beeld van wat een leerling meemaakt. Ik verwacht er in mijn lessen ook zeker iets aan te hebben. De theorie bijvoorbeeld over voorraadbeheer en het werken met automatische bestellijsten, is voor de leerlingen best lastig te begrijpen. Ik leg dit volledig uit op de manier van onze lesmethode. Maar ik wil nu met de formulieren van de HEMA werken om de werking van het systeem te illustreren. Ik verwacht dat dat beter beklijft. Er hoort

"We willen de betrokkenheid tussen school en regionaal bedrijfsleven sterker maken."

Iwan Wilke, docent

bijvoorbeeld ook een bepaalde logica bij: in welke volgorde vul je de schappen? Dat heeft onder andere te maken met de grootte van de schappen. Het is handig als je dan weet en gevoeld hebt, welk formaat bijvoorbeeld de vakken hebben.”

Terugkoppeling

Iwan brengt van zijn stage verslag uit in het managementoverleg; hij informeert daar de sectordirecteur en zijn teamleider.

9.00u stipt

De rondleiding door het hele bedrijf die Iwan kreeg, was bijzonder welkom. Zo kreeg hij een beeld van de plekken waar zijn leerlingen allemaal terecht kunnen komen. Maar uiteraard heeft Iwan ook gewerkt, vanaf 9.00u stipt. Artikelen plaatsen in de vakken, controleren met een scanapparaat artikelen afprijzen en zien hoe dat in het systeem verwerkt wordt, een display opbouwen met alvast de paasartikelen. Leuk, die HEMA. En gezellig. Let wel, de HEMA in Bolsward, over de andere HEMA-vestigingen weten we natuurlijk niets.... Hoewel, niets...?

Meer informatie

Marnecollege Bolsward,
VMBO Beroepsgericht / Schoolbedrijven
Iwan Wilke
Schoolstraat 7
8701 DX Bolsward
Tel.: 0515 - 54 82 22
E-mail Iwan: IWilke@marnecollege.nl

Tips:

- Bied ruimte en ondersteuning aan een docententeam om onderling stages en verzorging van lessen te regelen en op te vangen.
- Onderhoud goede contacten met het regionale bedrijfsleven, institutionaliseer deze eventueel (vergelijk de sectoradviesraden waarin het Marnecollege participeert).
- Bekijk wat u uit uw stage concreet kunt gebruiken in uw lessen en doe dat ook.

ECABO is het kenniscentrum voor het beroepsonderwijs in de economisch-administratieve beroepen, de ICT en de veiligheidsberoepen. ECABO is een van de zeventien Nederlandse kenniscentra die bedrijfsleven, arbeidsmarkt en beroepsonderwijs met elkaar verbinden. Elk van deze kenniscentra bestrijkt een eigen beroepsveld. De kenniscentra werken landelijk en regionaal samen en zijn verenigd in Colo. Voor informatie over ECABO, zie www.ecabo.nl. Op www.colo.nl vindt u alle kenniscentra en leest u meer over hun activiteiten en projecten.

De matchmakers van ECABO

Het impresariaat van ECABO brengt bedrijven in contact met scholen voor beroepsonderwijs. Via gastlessen, bedrijfsbezoeken en soms docentstages leren mensen uit de beroepspraktijk en het beroepsonderwijs elkaar over en weer beter kennen.

Door Addie Roetman

Jeannet Zwart werkt bij het impresariaat van ECABO. Er is zowel een impresariaat voor het vmbo als voor het mbo. Deze impresariaten organiseren gastlessen, bedrijfsbezoeken en af en toe docentstages voor vmbo-scholen en roc's. Een school die gebruikmaakt van deze diensten, profiteert van het uitgebreide netwerk van ECABO. Zwart vertelt waarom ECABO al deze vormen van ontmoeting belangrijk vindt: "Het gaat steeds om een goede aansluiting van het bedrijfsleven op het beroepsonderwijs. We weten hoe belangrijk bijvoorbeeld gastlessen van beroepsbeoefenaren zijn. Uit onderzoek blijkt dat leerlingen die een helder beroepsbeeld hebben - en weten wat ze straks gaan doen als secretaresse of als ICT'er - hun opleiding veel vaker met succes afronden. Daarom organiseren wij veel gastlessen. Een ervaren secretaresse vertelt dan bijvoorbeeld wat haar vak inhoudt."

Concrete aanpak

Het impresariaat regelt ook docentstages. "We noemen het stages, maar bij ons gaat het om bedrijfsbezoeken voor docenten die maximaal één dag duren." Als het impresariaat docentstages regelt, hoe ver strekt de rol van ECABO dan? "Bij ECABO kunnen vmbo- en mbo-docenten zich via de website aanmelden voor een stage. Wij inventariseren dan hun behoefte. Wij noemen onszelf wel de 'matchmakers'. De docent heeft een vraag en wij maken die vraag heel concreet. Als we namelijk nauw aansluiten op wat een docent op dit moment wil leren, is het rendement het grootst. Ook de beschikbaarheid maken we concreet. 'Welke dag kun je dit doen?' Anders blijft het vaag. Dan gaan we met het verzoek naar een geschikt bedrijf en als we een match hebben, sturen we het bedrijf een bevestigingsbrief: mevrouw X komt op datum Y bij u. Ook het thema van de stage geven we aan in die brief. Dan houdt onze bemoeienis op en sturen we alleen nog een evaluatie naar bedrijf en docent. De verdere reflectie op de ervaring gebeurt in het docententeam. Wij houden ons dus vooral bezig met de match en we kijken of die geslaagd is."

"De docent heeft een vraag en wij maken die vraag heel concreet. Als we namelijk nauw aansluiten bij wat een docent op dit moment wil leren, is het rendement het grootst."

Jeannet Zwart van het impresariaat van ECABO

Ervaringen uitwisselen

Een belangrijke succesfactor bij docentstages is de communicatie erover binnen de school. Als docenten hun ervaringen die ze hebben opgedaan in bedrijven, doorgeven aan hun manager en aan hun collega's, rolt het balletje verder.

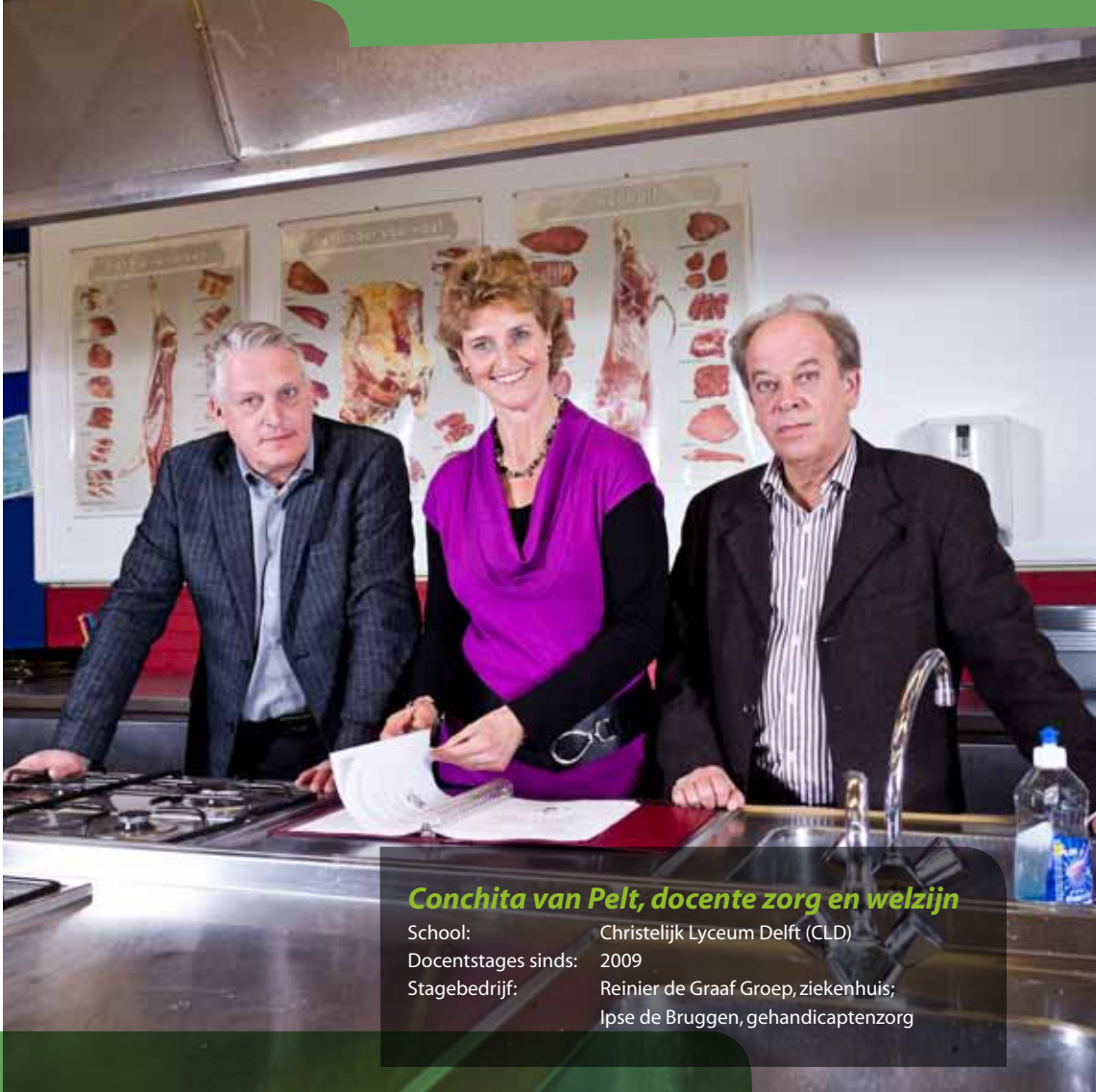
Volgens Zwart zijn er prima manieren om die schoolinterne communicatie op gang te brengen. Ze vertelt enthousiast over een nieuwe opleiding tot accountmanager op het ROC van Amsterdam. Alle docenten moesten hier kennis over opdoen in de praktijk. Hun manager maakte van die nood een deugd en organiseerde een studiedag.'s Ochtends gingen alle docenten naar verschillende bedrijven,'s middags kwamen ze bij elkaar en deelden heet van de naald alle ervaringen die ze in meer dan tien bedrijven hadden opgedaan. Deze geconcentreerde aanpak werkte heel goed en is een aanrader voor nieuwe en bestaande opleidingen.

Meer informatie over het impresariaat van ECABO vindt u op www.ecabo.nl/impresariaat.

Tips en succesfactoren

- *Enthousiasmeer het management voor stages.*
- *Motiveer de docenten door uit te dragen dat leren leuk is en door aansprekende medewerkers die stage hebben gelopen, in te zetten als trekkers.*
- *Rooster docenten vrij voor stages.*
- *Organiseer dat docenten hun ervaringen uitwisselen binnen school.*
- *Wees creatief; organiseer bijvoorbeeld een stagestudiedag voor alle teamleden.*

Conchita van Pelt, docente zorg en welzijn

School: Christelijk Lyceum Delft (CLD)
Docentstages sinds: 2009
Stagebedrijf: Reinier de Graaf Groep, ziekenhuis;
Ipse de Bruggen, gehandicaptenzorg

*Docentstages zijn een vorm van
deskundigheidsbevordering*

**Christelijk Lyceum Delft
on stage!**

Conchita van Pelt is een betrokken docente zorg en welzijn met hart voor haar vak. Conchita: "Ik gebruikte af en toe voorbeelden in m'n lessen die nog stammen uit de tijd van mijn eigen opleiding tot huishoud- en gezondheidskundedo-cent. En dat is al lang geleden. Daarom wilde ik zelf wel weer eens het werkveld in." Van de schoolleiding kreeg ze daarbij alle support. "Docenten moeten weten wat de rol van hun vak is in de buitenwereld", aldus Charles Barto, sectordirecteur vmbo van het Christelijk Lyceum Delft. Lex van Wijkvliet is programmamanager van het Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijven in Delft (SOB Delft). Hij is een belangrijke bemiddelaar bij docentstages.

Door Aly Breemhaer

"Als het nodig zou zijn om de school een dag of een halve dag te sluiten zodat alle docenten op dezelfde dag mee kunnen werken op een bedrijf van hun keuze, dan zou ik dat onmiddellijk doen." Aldus Charles Barto, sectordirecteur vmbo van het Christelijk Lyceum Delft (CLD), locatie Juniusstraat. Barto had het evenement Delft on stage² graag willen aangrijpen om ook een koppeling tot stand te laten komen tussen bedrijven en docenten. "Met Delft on stage waren veel bedrijven bij elkaar, evenals de docenten van de vmbo-scholen in Delft. De bedrijven stonden er open voor, maar veel scholen in de regio waren huiverig om de school een dag of dagdeel te sluiten."

Docentstage = deskundigheidsbevordering

Ook al is dit idee niet van de grond gekomen, het CLD ondersteunt van harte andere initiatieven van docenten om bij een bedrijf stage te lopen. Barto: "We vinden het belangrijk dat docenten weten wat de rol van hun vak is in de buitenwereld. Ik bied ze daarom alle ruime om onderling in het team te bepalen hoe een docentstage ingepast kan worden in het programma. Als dat betekent dat een collega een les overneemt, dan geen probleem. Als je ook de docenten algemeen vormende vakken daarin meekrijgt, is dat helemaal een geweldig winstpunt." Enkele docenten hebben inmiddels inderdaad die ruimte aangegrepen, onder wie Robert Dekker in 2009, docent Engels en maatschappijleer en Conchita van Pelt. Barto beschouwt docentstages als een vorm van deskundigheidsbevordering. Een docent wordt geacht zo'n tien procent van zijn normjaartaak aan deskundigheidsbevordering te besteden; de helft daarvan vult de school in met zaken als cursussen en nascholingsactiviteiten. De andere helft bepaalt de docent zelf. Terugkoppeling moet ook binnen het team plaatsvinden, bijvoorbeeld in de vorm van een verslag. Maar terugkoppeling in de lessen, naar de leerlingen toe, is nog belangrijker.

2 On Stage is een concept met activiteiten gedurende het hele schooljaar. Op het afsluitende evenement (beursvloer) gaan beroepsbeoefenaren en vmbo-leerlingen gedurende één ochtend met elkaar in gesprek over beroep en werkdag. Ter plekke worden afspraken gemaakt voor een week later. Dan gaan de leerlingen op werkbezoek bij de beroepsbeoefenaren. (bron: www.onderwijsstage.nl). De vierde editie van de beursvloer van Delft on Stage vond plaats op 15 februari 2011.

Flexibel zijn

Conchita van Pelt heeft haar stages zelf gepland. Zij heeft een fulltime-aanstelling en geeft uitsluitend les in de bovenbouw. Conchita: "Als de vierdeklassers klaar zijn met hun praktijklessen, heb ik meer ruimte in mijn rooster. Binnenkort bijvoorbeeld ga ik een dag stage lopen bij een nieuw hotel hier in Delft. Groot en heel modern opgezet. Ik heb daarvoor een dag uitgekozen dat de vierdeklassers er niet zijn, dat er geen vergadering of andere afspraken gepland zijn en dat de paar lessen die ik aan derdeklassers nog moet geven, eenvoudig door mijn collega kunnen worden overgenomen. Je moet daar een beetje flexibel mee omgaan, vind ik. Het belangrijkste is dat de schoolleiding ons de ruimte geeft om docentstages te doen."

'Mijn broer is dood'

Conchita heeft stage gelopen bij een instelling voor gehandicaptenzorg: Ipse de Bruggen. "Ik vond het heel nuttig om te ervaren wat leerlingen ook ervaren. Ik kon daardoor beter met hen over hun stage en hun ervaringen praten.

weer. Dat was al lang geleden, maar voor haar blijkbaar nog heel belangrijk. Pas toen ik haar condoleerde, was het over. Blijkbaar was dat wat ze nodig had. Ik dacht bij mezelf: dit maken leerlingen dus ook mee. Hoe is dat voor hen? Het is goed als je dit soort zaken vanuit eigen ervaring met hen kunt bespreken en kunt begrijpen."

Stagebemiddeling

Toen het niet lukte om via Delft on Stage docentstages en bloc te organiseren, kwam het Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijven in Delft om de hoek kijken. SOB-programmamanager Lex van Wijkvliet had binnen SOB docentstages als speerpunt gekozen. "Als ik nu eens voor jullie die docentstages meer handen en voeten geef?" was zijn aanbod aan de Delftse vmbo-scholen. Dat aanbod werd graag aanvaard en Lex zette zijn netwerk in om docenten en bedrijven aan elkaar te koppelen. Dat doet hij nog steeds. Aan de hand van een intakeformulier kunnen docenten aangeven bij welk soort bedrijf ze graag willen werken, bij welke afdeling, wat het doel is van de stage, en dergelijke.

"We bieden docenten alle ruimte om onderling in het team te bepalen hoe een docentstage ingepast kan worden in het programma"

Sectordirecteur Charles Barto

Toen ik voor de eerste keer bij Ipse de Bruggen was – dat was overigens bij een stagebezoek aan een leerling - klampte één mevrouw zich voortdurend aan mij vast: 'Mijn broer is dood', zei ze steeds maar

“Een dag meelopen bij de Makro? Ja natuurlijk, hartstikke leuk. Maar wat wil je dan: bij de inkoop, verkoop, facilitaire dienst, administratie? Door die vraag te concretiseren kan ik de koppeling makkelijker tot stand brengen”, aldus Van Wijkvliet. Na afloop vraagt hij docent en bedrijf een kort evaluatieformulier in te vullen. Aan de hand daarvan kan hij de koppeling en het rendement voor een volgende keer verbeteren. Het SOB in Delft organiseert inmiddels 10 à 12 docentstages per jaar. Ook voor andere scholen dan het CLD.

Netwerken van grote waarde

In de regio Haaglanden zijn zes SOB's. In SOB Delft participeren de Kamer van Koophandel, diverse bedrijfskringen, ondernemersverenigingen, scholen, gemeente, zorginstellingen, et cetera. Het samenwerkingsverband wordt gefinancierd door bijdragen van deze partners. Het CLD is zeer blij met de bemiddelende rol van Lex van Wijkvliet. Zijn netwerk is van grote waarde, docenten hebben niet de tijd die op te bouwen of daaraan te werken. Van Pelt: “Het is niet eenvoudig om de juiste persoon te pakken te krijgen bij een bedrijf of organisatie. Zeker niet bij de grotere, zoals de Reinier de Graaf Groep, met het Reinier de Graaf Gasthuis, het algemeen ziekenhuis in Delft. Lex weet wie hij moet hebben en dan gaat het makkelijker. Bovendien kan hij aanvragen clusteren waardoor het voor een bedrijf interessanter wordt daadwerkelijk in te stemmen met een verzoek voor een docentstage. En als je eenmaal binnen bent, kun je zelf ter plekke weer heel veel regelen.”

Docenten krijgen na afloop een certificaat van het SOB. Niet onbelangrijk in het kader

van hun portfolio en persoonlijk ontwikkelingsplan.

Stagebedrijf: Reinier de Graaf Gasthuis

Het Reinier de Graaf Gasthuis in Delft is een dankbare afnemer van stagiaires³. Zowel van mbo'ers, vmbo'ers als docenten. Inge de Glopper is recruiter bij P&O Carrièrebureau van de Reinier de Graaf Groep. Zij vertelt dat mbo'ers na het behalen van hun diploma, over het algemeen aansluitend een vacature bij het ziekenhuis kunnen vervullen, wat voor beide partijen erg positief is. Voor vmbo'ers is dat moeilijker omdat zij veel meer oriënterend bezig zijn. Wat de stagebegeleiding van docenten betreft is het wat meer zoeken naar de balans. Inge: “Je kunt docenten sneller en makkelijker iets laten doen, maar je verwacht ook iets meer. En we willen voor hen uiteraard ook

“Een dag meelopen bij de Makro? Ja natuurlijk, hartstikke leuk. Maar wat wil je dan: bij de inkoop, verkoop, facilitaire dienst, administratie?”

Lex van Wijkvliet, SOB Delft

³ Overal waar over 'stagiaires' gesproken wordt, wordt ook 'stagiairs' bedoeld.

tijd uittrekken voor reflectie en achtergrondinformatie zodat ze de juiste informatie kunnen overbrengen aan hun leerlingen."

Vmbo-stagiaires zijn voor het ziekenhuis van belang voor de langere termijn en dat geldt ook voor docentstages. Inge: "Door de werkdruk op het personeel, gaat de prioriteit vaak naar mbo-stagiaires, maar we vinden het zeker belangrijk om ook vmbo'ers in te zetten. Dus we doen mee met Delft on stage, zijn aanwezig op de scholen bij beroepskeuzedagen, we geven input of helpen op een andere manier met het maken van lesbrieven. Er zijn bij ons heel leuke functies waar ook vmbo'ers in kunnen doorstromen. Bijvoorbeeld als leerling-medewerker steriele medische hulpmiddelen: dit beroep heeft met zorg te maken, maar ook met techniek, de functie vergt precisiewerk en is van groot belang bij operaties."

Meelopen met de assist

Ook de nieuwe functie van assist-medewerker op mbo-2-niveau lijkt heel geschikt voor vmbo'ers om in door te gaan.

Enkele vmbo-docenten van het Grotius College in Delft hebben een halve dag meegelopen met Hans Benningshof, een van de assist-medewerkers op de afdeling neurologie. Hij vertelt met trots: "Assist-medewerkers hebben de zorg voor de patiëntenkamers en voor de voeding van de patiënten. Dat betekent dat we de bestellingen opnemen voor de maaltijden, rekening houden met diëten, het eten opdienen, de bloemen verzorgen in de kamer. Maar we maken ook de bedden op en maken deze schoon. Een assist-medewerker lijkt op een facilitair medewerker, maar met meer nadruk op voeding." Inge vult aan: "Ja, jullie zijn eigenlijk de gastheren en gastvrouwen voor de patiënten." Ook Conchita van Pelt heeft een halve dag meegelopen met een assist-medewerker. Conchita: "Dat is een leuke functie, met eigen verantwoordelijkheden, je hebt contact met de patiënten, brengt het eten rond. Soms is het ook best pittig, zeker als er op één dag meerdere patiënten ontslagen worden en de bedden schoon-gemaakt en opnieuw opgemaakt moeten worden. Maar ik denk dat het een heel geschikte functie is voor onze vmbo'ers om in door te stromen."

On stage again

Terug op school, praat ik nog even met Conchita. We hebben het over onderbouwdocenten, voor wie het misschien toch iets lastiger is om stages te organiseren: zij hebben geen vierdeklassers van wie de praktijklessen op een gegeven moment uitvallen. Charles komt weer binnen, Conchita legt hem de opmerking direct voor. "Delft on stage, dat is hét moment om het te organiseren. Voor iedereen", aldus zijn kordate reactie. Misschien dat het volgend jaar lukt?

Hans Benningshof, assist medewerker

Meer informatie:

Christelijk Lyceum Delft
Conchita van Pelt
Juniusstraat 6
2625 XZ DELFT
Tel.: 015 – 268 4300
c.vanpelt@chrlyceumdelft.nl

Reinier de Graaf Groep
Inge de Glopper, P&O Carrièrebureau
Reinier de Graafweg 3-11
2625 AD DELFT
Tel.: 015 – 260 3659
glopper@rdgg.nl

Samenwerkingsverband Onderwijs
Bedrijven Delft
Lex van Wijkvliet, programmamanager
P/a Kamer van Koophandel
Phoenixstraat 49
2611 AL DELFT
Tel.: 088 5888312 / 06 506 854 10
l.vanwijkvliet@sobonline.nl

Tips

- Gezien zijn netwerk kan een stagebemiddelaar helpen bij het vinden van stageadressen en bij het organiseren van docentstages. Misschien is er in uw omgeving een organisatie als het Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijven⁴ of neem contact op met een kenniscentrum⁵.
- Bied ruimte aan en ondersteun een docententeam om stages te regelen en verzorging van lessen onderling op te vangen.
- Door docentstages als een vorm van deskundigheidsbevordering op te vatten, worden docenten gestimuleerd daadwerkelijk stages te organiseren.
- Onderhoud goede contacten met het regionale bedrijfsleven; sluit u eventueel aan bij een on stage event⁶ of zet dit op in uw omgeving.
- Zorg dat docenten hun wensen rondom een docentstage concreet maken.

“Vmbo-stagiaires zijn van belang voor de langere termijn en dat geldt ook voor docentstages. We willen daarin dus zeker investeren.”

Inge de Glopper, P&O Reinier de Graaf Groep

⁴ Meer informatie: www.sobonline.nl ⁵ Zie ook het artikel in deze brochure over ECABO, pagina 29

⁶ Meer informatie: www.onderwijsstage.nl en voetnoot 2, pagina 33

Hilly Munneke, docente Economie en administratie, sector Economie

School:

Grotius College, Delft

Docentstages sinds:

2009

Stagebedrijf:

Gemeente Delft, programma Jeugd & Onderwijs

*Gedeelde zorg is lichtere zorg
Kijkje bij de gemeente
én in de klas*

Hilly Munneke ging niet de werkvloer op, maar liep stage bij de afdeling Jeugd & Onderwijs van de gemeente Delft. Ze heeft er ervaren dat de zorg voor haar leerlingen ook op dit beleidsniveau serieus genomen wordt. Annemarie Hellemons verschaft haar graag toegang bij de gemeente en volgde op haar beurt een aantal lessen op het Grotius College. Dit over-en-weer karakter verdubbelde de winst van deze stage.

Door Addie Roetman

De stage duurde maar een paar dagdelen en is intussen alweer ruim een jaar geleden, maar Hilly Munneke is nog onverminderd enthousiast over de opbrengst. Ze ondervond zelfs in dit korte tijdsbestek dat ook ambtenaren buiten de school betrokken zijn bij leerlingen en er hard aan trekken om ze binnenboord te houden. Dat ging pas leven toen ze even meedraaide. Het besef dat ze de zorg voor haar leerlingen deelt met mensen buiten de school, maakt die zorg lichter. Alleen al het feit dat je elkaar hebt leren kennen, dat je nu de gezichten kent bij de instantie en dat je weet in welk kantoor ze over je leerlingen praten, noemt ze belangrijke winstpunten.

Ook Annemarie Hellemons, beleidsadviseur Jeugd & Onderwijs bij de gemeente Delft, kijkt positief terug op deze docentstage. Ze noemt het Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijven (SOB) in Delft als aanjager erachter. Annemarie: "In het SOB werken we (vertegenwoordigers van gemeente, bedrijfsleven en de onderwijskolom) op allerlei manieren samen om onderwijs en bedrijfsleven dichterbij elkaar te brengen. Ik ben hierbij betrokken vanuit het tegengaan van

voortijdig schoolverlaten en voor de aansluiting tussen onderwijs en onze lokale en regionale arbeidsmarkt."⁷

Leerlingen voorop

Om vijf voor half twee 's middags zijn de gangen van het Grotius College het domein van de leerlingen. Ze zwermen door hal en gangen, op weg van de grote pauze naar de les. Hilly heeft haar laatste les voor deze dag gegeven en kan me daarom te woord staan. Herman de Vries, afdelingsleider voor de bovenbouw, praat ook mee, maar spoedt zich zodra hij kan naar een wachtende leerling. Als wij uit het kantoor komen, wacht buiten nog een heel rijtje leerlingen. Ja, die leerlingen, daar doen ze het voor, zo blijkt op meer manieren. Hilly ziet het als een belangrijk onderdeel van haar baan om haar leerlingen bij de les en op school te houden. In gesprekken hierover gebruikt ze nooit externe motieven, maar ze speelt het altijd over de band van de eigen verantwoordelijkheid: "Ik spreek leerlingen aan met 'Je doet het voor jezelf, dus doe het alsjeblieft ook.' Er zitten kinderen bij ons op school die thuis al vroeg allerlei verantwoording moeten nemen en voor wie school juist zo belangrijk is. Je moet appelleren aan hun eigen motivatie: hoe meer diploma's, hoe minder kans op werkloosheid. Daar hamer ik altijd op."

Liefst geen lesuitval

Herman De Vries is afdelingsleider voor de bovenbouw en staat positief tegenover docentstages: "Het is heel goed om warme contacten te onderhouden tussen het onderwijs en het bedrijfsleven, omdat de ontwikkelingen in het bedrijfsleven niet stilstaan en mensen in het onderwijs wel

een beetje achterblijven bij het bedrijfsleven. Dan is het goed dat mensen af en toe even in die beroepspraktijk ervaren wat daar speelt. Dat wordt door gemeente en inspectie ook gestimuleerd en daar staan wij achter. Ik organiseer overigens zelf geen stages en voer ook geen specifiek stagebeleid. Wel gaan de mensen in mijn team die de echte praktijkvakken geven, regelmatig naar buiten om te kijken hoe het er in het bedrijfsleven aan toegaat. Voor het overige kiezen docenten zelf of ze een stageplaats willen. SOB is daarbij dan een belangrijke bemiddelaar, die dat ook actief aanbiedt. En als docenten dat willen, werken wij er ook aan mee."

Hoeveel belangstelling hebben de docenten voor deze docentstages? "Dat wisselt jaarlijks. Behalve Hilly hebben ook andere docenten van het Grotius College stage gelopen. Zo heeft een docent Brood & Banket meegedraaid in een banketbakkerij en een broodfabriek en liep een docent Administratie stage bij de Makro." Herman benadrukt wel dat er een spanningsveld kan ontstaan tussen docentstages en de continuïteit op school. Hierbij cirkelt het gesprek voortdurend om

het thema lesuitval. Zowel individuele docenten als de schoolorganisatie is er veel aan gelegen om lesuitval te vermijden. Want hoe nuttig die kruisbestuiving vanuit de praktijk ook is voor het onderwijs, je merkt dat volgens Herman niet heel direct. Terwijl 'onze core business' - het verzorgen van onderwijs - wel direct onder druk komt te staan als er lessen uitvallen. Ook de belangen van ouders, aan wie je zo'n stage moet uitleggen, liggen binnen hetzelfde spanningsveld: "Ze vinden het belangrijk dat er goed gekwalificeerde docenten voor de klas staan, met actuele kennis van het bedrijfsleven, maar ze vinden het erg vervelend als hun kinderen geen les hebben."

Dit knelpunt is niet op te lossen door docentstages te organiseren in een bepaalde periode van het schooljaar, legt Herman uit. Als docenten geen les hoeven geven, moeten ze bijvoorbeeld hun leerlingen bezoeken, die op stage zijn.

"Het is heel goed om warme contacten te onderhouden tussen het onderwijs en het bedrijfsleven."

Herman de Vries, afdelingsleider bovenbouw

Of ze moeten alle zeilen bijzetten om hun programma af te krijgen. Een lichtpuntje is dat dit dilemma vooral speelt bij wat langere stages en niet bij de kortere, vult Hilly aan: "Bij mijn stage was het heel makkelijk: de afdeling van de gemeente waar ik stage liep, is hier tegenover onze school. Daar ging ik soms een paar uurtjes heen en dan ging ik weer aan mijn werk. De vergadering van B en W was 's avonds.

Daardoor was er weinig of geen lesuitval en hebben de leerlingen er niets van gemerkt.”

Raadsvergadering en overleg

Hoe kwam Hilly op het idee om een docentstage aan te vragen in een beleidsomgeving? “Ik wilde kijken wat de gemeente waar je woont, doet aan het onderwijs. Niet alleen als het om uitval gaat, maar ook in brede zin. Ik heb deze stage toen aangevraagd bij Lex van Wijkvliet (programmamanager SOB) en hij heeft de contacten voor me gelegd. Ik heb meegelopen met de bestuursassistent van de wethouder van onderwijs. Op de raadsvergadering zat hij naast me en legde alles uit.” In zo’n paar dagdelen kun je nergens echt diep op ingaan, vertelt Hilly: “Je hoeft er geen mening over te krijgen, maar je ziet hoe het eraan toegaat, hoe ze daar werken en met elkaar omgaan en je leert de verschillende mensen kennen.”

Behalve dat ze een raadsvergadering bijwoonde, heeft ze ook een rondleiding gehad bij het jongerenloket. Daar helpen de leerplichtambtenaren en jongerenconsulenten jongeren die vastlopen op school en in werk. Ook is ze aangeschoven bij een overleg van Annemarie en haar collega’s bij Jeugd & Onderwijs.

Annemarie vindt het nuttig dat ze Hilly heeft kunnen laten zien hoe zij bij de gemeente met verzuim omgaan: “Op school heeft een docent ook te maken met spijbelen en verzuim. Daar hebben zowel de school als wij verantwoordelijkheden in en daar moeten we ook gezamenlijk in optrekken. Het is goed om elkaar te laten zien hoe je werkt. Een leerplichtambtenaar heeft bijvoorbeeld soms een negatief imago, maar ik

“Op school heeft een docent ook te maken met spijbelen en verzuim. Daar moeten we gezamenlijk in optrekken. Het is goed om elkaar te laten zien hoe je werkt.”

*Annemarie Hellemons, beleidsadviseur
Jeugd & Onderwijs bij de gemeente Delft*

denk dat we hebben kunnen laten zien dat we alles doen om te zorgen dat de jongeren niet uitvallen.”

Hoewel de stage van Hilly geen direct effect op haar lessen heeft gehad, heeft ze nu gezien wat er met de leerlinggegevens gedaan wordt: “Ik vulde altijd al absentieformulieren in, maar dan vroeg ik me soms af: wat doet de gemeente ermee?”

Nu registreer ik zo mogelijk nog nauwkeuriger, omdat ik gezien heb dat ze er echt wat mee doen.” En wat is dat dan?

“Wat me toch vooral is bijgebleven, is dat ook zij onze leerlingen in de gaten houden en niet alleen wij. Dat wist ik niet en het is een fijn gevoel, want ik voelde me er soms alleen voor staan.”

Scherpe messen en computers

De stage van Hilly beviel de gemeente uitstekend en werd daarom beantwoord. Annemarie: "Toen we deze stage bespraken in het SOB, vonden we dat dit ook andersom moest. Daarom heb ik een dagje meegelopen op de school bij Hilly, want ik heb contacten met het onderwijs op beleidsmatig niveau en kom normaal niet in de klassen. Ik heb toen een paar kooklessen gevolgd bij een collega van Hilly in een schakelklas voor leerlingen die de Nederlandse taal onvoldoende machtig waren. Daar zaten kinderen in uit allerlei landen, met ook best een paar moeilijke leerlingen ertussen. Ik vond het bijzonder dat ze daar allemaal aan het werk zijn met

scherpe messen. Daar heb ik achteraf nog met de docente over gepraat en gevraagd: 'Is dat niet eng? Vind je dat niet onveilig?' Ik vond haar heel goed, want per klas kon ze inschatten wanneer ze ertussen moest gaan staan en wanneer ze moest zorgen dat ze overzicht had. Met een prettige leerlinggerichte benadering zorgde zij ervoor dat de vele verschillende individuen in de klas ieder op een bij hen passende manier gemotiveerd werden om actief deel te nemen aan de les. Daarna heb ik ook nog economieles gevolgd in de klas van Hilly. Ook die was erg goed. Zo'n les is sowieso erg veranderd vergeleken met hoe het ging in mijn eigen schooltijd. Nu zitten alle leerlingen achter een eigen

"Het werkte heel goed dat de mensen waar ik stage had gelopen, ook bij ons kwamen. Dan gaan ze meer begrijpen van ons en van de leerlingen."

Hilly Munneke, docente

computer en de docente volgt achter haar computer wat de leerlingen doen.”

Over-en-weer karakter

Hilly en Annemarie zijn allebei enthousiast over het wederkerige karakter van deze stage. Behalve Annemarie woonde nog een van haar collega's lessen bij op het Grotius College. Dat was een succesfactor van jewelste en eigenlijk ligt het zo voor de hand! Hilly: "Het werkte heel goed dat de mensen waar ik stage had gelopen, ook bij ons kwamen. Dan gaan ze meer begrijpen van ons en van de leerlingen. In het bedrijfsleven is alles gepland en in het onderwijs nooit, wij moeten voortdurend improviseren. Al komen ze maar één les. Toen de mensen van de gemeente ineens in de docentenkamer kwamen, ging het ook echt leven voor het team. Collega's willen dan natuurlijk weten wie dat zijn en wat ze komen doen. Ik kon vertellen dat ik bij hen stage gelopen had en ze werden leuk onthaald. Sommigen kenden Annemarie ook van de gemeente en toen ze ineens in de docentenkamer zat, gaf dat een warm gevoel." Annemarie vult nog aan: "Deze uitwisseling was zo leuk omdat we nu een beter beeld hebben van elkaars dagelijkse praktijk en over en weer de gezichten erbij hebben. Op school weten ze hoe wij eruitzien en vice versa. Dat maakt het contact makkelijker en de drempel lager voor volgende docenten." Kortom: door zo in elkaars werelden te kijken, verdubbel je de winst van de stage.

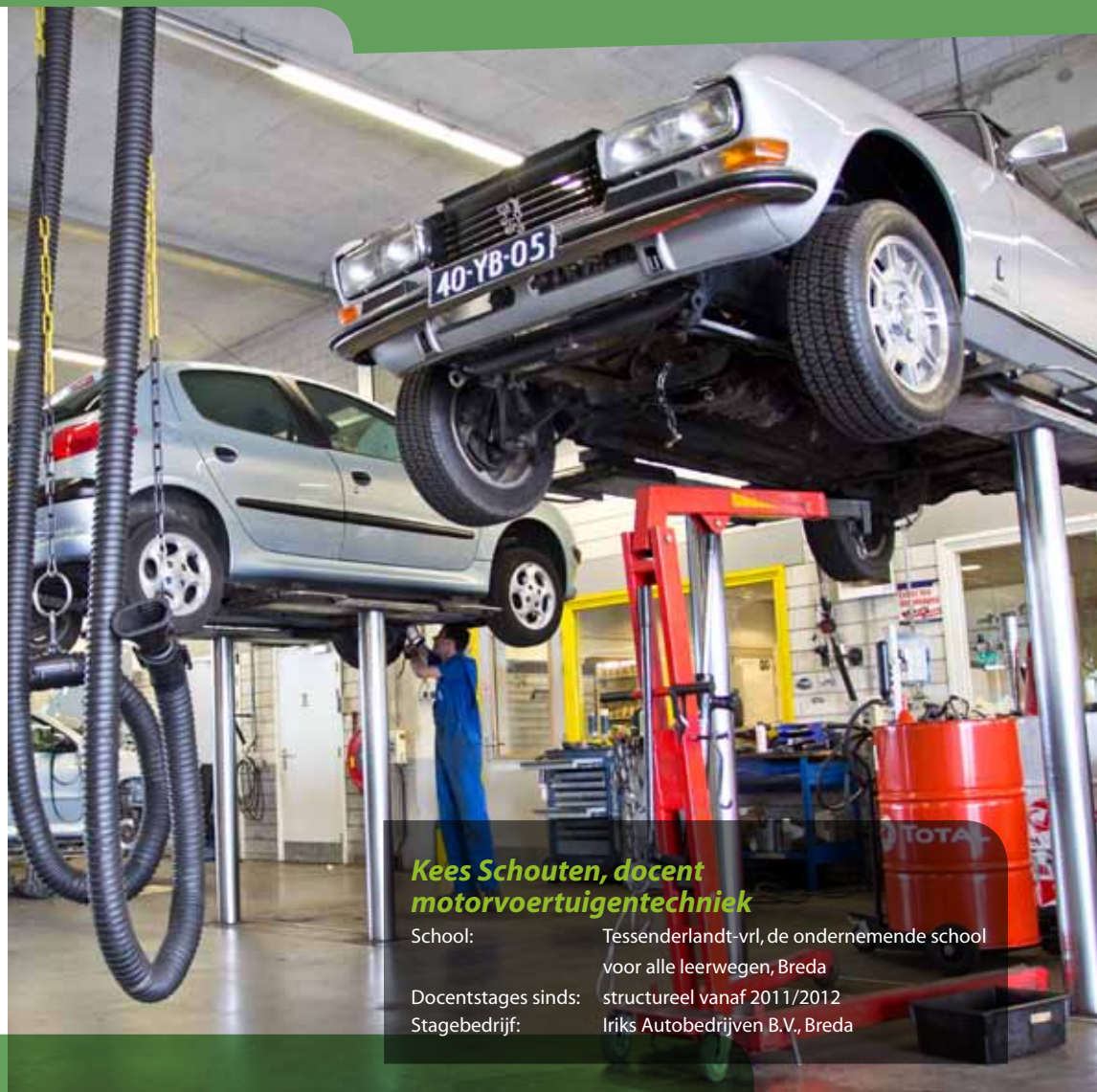

Meer informatie

Grotius College Delft
Hilly Munneke en Herman de Vries
Van Bleyswijckstraat 72
2613 RT DELFT
Tel.: 015 – 212 33 90
h.munneke@grotiuscollege.nl en
h.devries@grotiuscollege.nl

Tips

- *Maak van de stage een uitwisselingsproject en haal het stageverlenende bedrijf ook de school in. Zo kijk je in elkaars werelden en verdubbel je de winst.*
- *Pas de stage soepel in het rooster in. Twee aaneengesloten weken kan lastig zijn, maar af en toe een dagdeel gaat meestal veel beter. Denk ook aan de avonden.*

**Kees Schouten, docent
motorvoertuigentechniek**

School: Tessenderlandt-vri, de ondernemende school
voor alle leerwegen, Breda

Docentstages sinds: structureel vanaf 2011/2012
Stagebedrijf: Iriks Autobedrijven B.V., Breda

Docentstage in een autobedrijf

***“Nu je het zegt, ja... dat had
natuurlijk ook via school
kunnen lopen.”***

De uitspraak is van Kees Schoutens, docent motorvoertuigentechniek aan Tessenderlandt-vr^B te Breda. In 2010 liep hij een dag mee bij Iriks Autobedrijven B.V., vestiging Breda. Deze mogelijkheid werd hem geboden door Innovam, het kennis- en opleidingscentrum voor de mobiliteitsbranche. Tekenend voor Kees' instelling is dat hij zijn docentstage op een BAPO-dag plande, want: "lesuitval moet je te allen tijde zien te voorkomen."

Door Piet Hugen

Voeling met de praktijk

Kees is naar eigen zeggen behoorlijk goed op de hoogte van hoe het er in het bedrijfsleven aan toe gaat. Hij heeft er jarenlang gewerkt en koos pas een jaar of twaalf geleden voor het onderwijs. Bovendien brengt hij zijn vrije woensdagen – zijn BAPO-dagen (Bevordering Arbeid Participatie Onderwijspersoneel) - vaak in een klein, universeel garagebedrijf door: "Een beetje keuren (hij is APK-keurmeester), een beetje uitdagende storingen oplossen. Zo houd je de ontwikkelingen toch aardig bij."

Over zijn stagedag bij garagebedrijf Iriks (zie kader) is Kees zeer te spreken. Na een hartelijke ontvangst bij de receptie, kreeg hij een uitgebreide rondleiding. Daarna kon hij zijn eigen plan trekken. Hij heeft zich geconcentreerd op de werkzaamheden in het magazijn en vooral op die in de werkplaats. De individuele technici maakten met plezier tijd vrij om met hem over het vak te praten en lieten hem zien waarmee ze op dat moment bezig waren. Het vak van autotechnicus is in de loop der jaren steeds complexer geworden. "Dat beeld is door een dagje Iriks versterkt," vertelt Kees. "Er zit steeds meer elektronica

en software in auto's. Dat is er allemaal bijgekomen. Elke auto die nu de werkplaats binnenrijdt, wordt eerst voor diagnose aan de laptop gehangen. Van de moderne autotechnicus," zo gaat Kees verder, "wordt verwacht dat hij moeiteloos schema's en tekeningen kan lezen, een goede systeemkennis heeft en heel gericht storingen kan zoeken. Diagnose-apparatuur is weliswaar een waardevol hulpmiddel, maar vertelt je natuurlijk niet: dat ding is kapot, dat moet je vervangen en dan doet-ie het weer. Dat zou al te gemakkelijk zijn."

Toepassing op school

"Voor rechtstreekse toepassing in de lessen is een stage in het bedrijfsleven voor mbo-docenten waarschijnlijk belangrijker dan voor vmbo-docenten." vindt Kees. "Wat wij doen, is echt basaal, dat graaft vakinhoudelijk nog niet zo diep." Desalniettemin heeft de stage toch wel invloed op zijn onderwijs. Zo heeft hij van dichtbij gezien dat er, zeker in de grotere werkplaatsen, steeds meer specialisatie ontstaat. "Dat moet ook wel, want niet iedere technicus kan alle nascholingen volgen. Nu al volgen de autotechnici bij Iriks 8 à 10 dagen per jaar specifieke trainingen." Vertaald naar leerlingen kan dit betekenen dat niet iedereen die autotechnicus wil worden, zich dezelfde vaardigheden en competenties hoeft eigen te maken. De differentiaties binnen motorvoertuigentechniek worden in feite steeds talrijker. Een ander gevolg van de docentstage is dat Kees nu bij allerlei elementen uit zijn onderwijs, bijvoorbeeld bij het gebruik van moderne meetapparatuur als de scoop (een meetapparaat om het spanningsverloop te meten en dit

grafisch zichtbaar te maken; red.), met overtuiging kan zeggen dat het in de praktijk ook zo gedaan wordt. Dat heeft hij immers recentelijk zelf gezien.

De docentstage heeft nog een ander effect gehad, dat waarschijnlijk veel belangrijker is dan het ophalen van vakkennis. Kees heeft aan den lijve ervaren dat zo'n stage toch weer extra motiveert om onderwijs en praktijk zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen.

De school en docentstages

Nu we er zo over praten, vraagt Kees zich af of de directie vorig jaar überhaupt wel wist dat hij een dag stage ging lopen. Hij heeft wel verslag uitgebracht, maar eigenlijk alleen informeel aan zijn twee vakcollega's en schriftelijk aan Innovam.

"In de huidige situatie heb je als docent niet veel tijd om stage te lopen, want de lessen moeten altijd doorgaan. Om docentstages van de grond te krijgen zal de school meer ruimte moeten creëren." Overigens stimuleert de school wel allerlei andere vormen van (na)scholing. Kees heeft twee jaar geleden een post-hbo-opleiding afgerond via de Lerarenbeurs en volgt daar nu de opleiding Elektronica- en Informatietechnologie Motorvoertuigen.

Loopbaanontwikkelijnen

Tessenderlandt-vrl is een van de vier locaties van Tessenderlandt-unit. Deze locatie profileert zich als de ondernemende school. Alle docenten beroepsgerichte vakken hebben een achtergrond in het bedrijfsleven. In de werving geeft de school ook heel bewust de voorkeur aan mensen die primair vakman zijn, boven mensen die alleen een lerarenopleiding als achtergrond hebben. "Maar vervolgens moet je er wel voor zorgen dat je docenten dat vakmanschap kunnen onderhouden," betoogt Johan Michielsen, locatiedirecteur van Tessenderlandt-vrl. "Dat doen we uiteraard door scholing te faciliteren, maar we vinden dat ook docentstages daarin structureel een plaats moeten krijgen. Op dit moment werken we met onze docenten in het kader van loopbaanontwikkeling in cycli van vier jaar. Vanaf het schooljaar 2011/2012 willen we docentstages structureel een plaats geven in zo'n cyclus." Voor elke docent begint de cyclus met een gesprek over doelstellingen, ambities en plannen, en eindigt hij met een beoordelingsgesprek. In de tussentijd vinden regelmatig voortgangsgesprekken plaats. "Het faciliteren van docentstages heeft alles te maken met professionalisering. We zijn dan weliswaar beroepsvoor-

"Stage is ook belangrijk om jezelf gemotiveerd te houden."

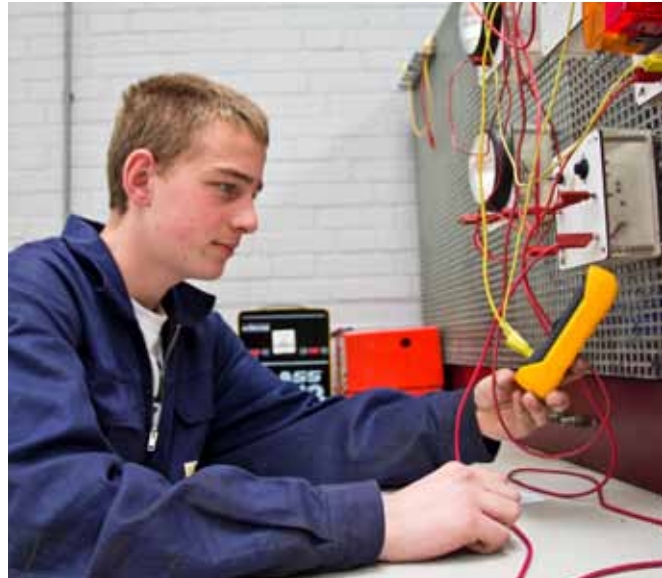
Kees Schouten, docent

bereidend, maar een leerling heeft recht op docenten die weten hoe het vak echt in elkaar zit, die hun kennis onderhouden en die op de hoogte zijn van de jongste ontwikkelingen in het bedrijfsleven. Die kortom, een goed beeld van de praktijk kunnen geven." Volgens Johan zijn alle docenten daar nu al wel mee bezig, maar de een net iets bewuster dan de ander. In de ogen van de locatiedirecteur is Kees een mooi voorbeeld van iemand die uit zichzelf op de hoogte wil blijven en zijn vakmanschap wil onderhouden. Johan Michielsens: "De meeste mensen bij ons in de afdelingen zijn diep in hun hart nog steeds in de eerste plaats vakman, daarnaast of daarna pas docent. Dat is juist het mooie, die passie voor het vak, dat is wat je op je leerlingen moet kunnen overbrengen."

Een begin maken

Vanaf volgend schooljaar worden docentstages op Tessengerlandt-vrl dus structureel. De doelstelling is dat van iedere afdeling minstens één docent minimaal drie dagen in die vierjarige cyclus op stage gaat. Maar het mag ook vaker. De teamleiders bespreken binnen de vakgroep het wie, wat, waar en hoe. Johan is ervan overtuigd dat er binnen de teams veel belangstelling voor docentstages zal zijn. Hij weet dat sommige afdelingen nu al staan te trappelen. "Er zal binnen enkele jaren een soort commitment ontstaan waarbinnen het niet meer dan logisch is dat iedere docent op stage wil." Het is overigens niet de bedoeling dat alleen de vakdocenten op stage gaan. Op termijn zijn er ook voor docenten algemene vakken stages in het bedrijfsleven voorzien. Want ook zij kunnen er belangrijk aan bijdragen dat leerlingen

zich een goed beeld vormen van de diverse beroepsvelden. Johan heeft inmiddels gemerkt dat het bedrijfsleven graag meewerkt aan docentstages. Bedrijven zijn erbij gebaat dat leerlingen, hun toekomstige werknemers, zich op school al een goed beeld vormen van hoe het er in bedrijven toe gaat. De docent is dan toch de schakel tussen die twee werelden. Johan betoogt dat het onderwijs heel lang naar binnen gekeerd is geweest. Hij proeft dat de tijd rijp is om stappen naar buiten te zetten: naar het bedrijfsleven, maar ook naar het mbo en het basisonderwijs. Bij alle partners groeit de bereidheid om te werken aan een ketenbenadering met gezamenlijke verantwoordelijkheid voor kwaliteit. Het besef van en begrip voor elkaars werelden groeit. Johan merkt dat het bedrijfsleven steeds meer oog krijgt voor het vmbo, zeker voor de technieksector. Bedrijven hopen dat de leerlingen op het vmbo al warm lopen voor techniek. Ze stimuleren dat door goede stages aan te bieden en gastlessen en excursies te verzorgen.

Een podium in de school

Johan Michielsen: "De schoolleiding kan stages natuurlijk niet opleggen, dat werkt niet. De initiatieven moeten uit de mensen zelf komen. Belangrijk is dat je de stages zo organiseert, dat een docent weet dat continuïteit en kwaliteit van onderwijs in zijn groepen zijn gewaarborgd terwijl hij afwezig is. En daarbij moet je binnen de school een podium creëren waarop docenten hun stage-ervaringen en hun enthousiasme daarover kunnen delen met de collega's. Stages kunnen op die manier de krenten in de docentenpap zijn: even eruit en even iets speciaals. Even aan die andere wereld, die ergens nog zo vertrouwd is, voelen en ruiken. Dat zijn ervaringen die de docent weer mee naar binnen neemt en waarop hij weer een tijdje kan teren."

Stagebedrijf verwelkomt docenten

De heer P.S. Bindels van Iriks Autobedrijven juicht het toe dat docenten van het vmbo (en het mbo) zich oriënteren in het bedrijfsleven. Hij werkt graag samen met scholen en heeft Kees Schoutens dan ook met open armen ontvangen. In een overleg tussen het regionale bedrijfsleven en de plaatselijke onderwijsinstellingen heeft hij al eens zijn zorg uitgesproken over de kwaliteit van het (techniek)onderwijs. Bindels noemt autotechnicus een veelomvattend vak. Te vaak krijgt hij in zijn bedrijf leerlingen als stagiair die in zijn ogen slecht voorbereid en soms zelfs ongeschikt zijn. De opleiding Techniek-breed draagt niet voldoende bij aan het ontwikkelen van vakkennis en -vaardigheden, vindt hij. Meer heil ziet hij in de specifieke techniekafdelingen, zoals Voertuigentechniek en Bouwtechniek. Het liefst zou hij aan de voorkant van die afdelingen al enige vorm van selectie toepassen, maar hij weet dat dat niet haalbaar is. Bindels is begaan met het (beroeps)onderwijs omdat hij het aanbod van echte vakmensen ook voor de toekomst veilig wil stellen. Hij is betrokken bij meer regionale initiatieven om de affiniteit van leerlingen met techniek te bevorderen. Bindels: "Het is immers een prachtig vak."

Meer informatie

Tessenderlandt-vrl
Van Riebeecklaan 2
4818 EB Breda
Tel.: 076 - 521 93 52
info@tessenderlandt.nl
www.tessenderlandt.nl/vrl.aspx
locatiedirecteur: J.C. Michielsen

Tips:

- Geef docentstages een structurele plaats in het schoolbeleid; neem ze bijvoorbeeld op in het proces van loopbaanbegeleiding.
- Creëer een podium waarop docenten aan collega's vertellen over hun stage-ervaringen.

"Binnen enkele jaren is het niet meer dan logisch dat iedere docent op stage wil."

Johan Michielsen, locatiedirecteur Tessenderlandt

Tips docentstages

Voor de docent en/of het team

- Pas de stage soepel in het rooster in. Twee aaneengesloten weken kan lastig zijn, maar af en toe een dagdeel gaat meestal veel beter. Denk ook aan de avonduren.
- Enthousiasmeer het management voor docentstages.
- Plan stages die enkele weken gaan duren bij voorkeur direct na een vakantie.
- Wees als stagiair gemotiveerd en bereid om echt mee te werken in de stageverlenende organisatie. Dat is voor de stageverlener het prettigst.
- Maak uw stagewens concreet (bij wat voor soort bedrijf, bij welke afdeling, welk soort werk, welke specifieke vragen heeft u).
- Bekijk wat u uit uw stage concreet kunt gebruiken in uw lessen en doe dat ook.
- Informeer uw collega's over uw stage.
- Maak van de stage een uitwisselingsproject en haal het stageverlenende bedrijf ook de school in. Zo kijk je in elkaars werelden en verdubbel je de winst.
- Ook door gericht 'consument' te zijn, kunt u veel leren over de actuele beroepspraktijk (voorbeeld: als kookdocent geregeld gaan eten in verschillende soorten restaurants).

Voor het management

- Bied ruimte en ondersteuning aan een docententeam om onderling stages te regelen en verzorging van lessen op te vangen.
- Stimuleer en enthousiasmeer docententeams om docentstages te doen.
- Onderhoud goede contacten met het regionale bedrijfsleven, institutionaliseer deze eventueel (vergelijk de sectoradviesraden waarin het Marnecollege participeert).
- Door docentstages als een vorm van deskundigheidsbevordering op te vatten, worden docenten gestimuleerd daadwerkelijk stages te organiseren.
- Sluit u eventueel aan bij een on stage event¹ of zet dit op in uw omgeving.
- Motiveer de docenten door uit te dragen dat leren leuk is en door de rol te benadrukken die hun vak heeft in de buitenwereld.
- Zet aansprekende medewerkers die al stage hebben gelopen in als trekkers.
- Rooster docenten vrij voor stages.
- Wees creatief: organiseer bijvoorbeeld een stagestudiedag voor alle teamleden.
- Neem als school een reëel bedrag op in de begroting voor innovatie ter bestoisting van de docentstages. De voornaamste kostenpost is

vervanging bij langdurige stage (vergelijk Helicon Opleidingen).

- Geef docentstages een structurele plaats in het schoolbeleid; neem ze bijvoorbeeld op in het proces van loopbaanbegeleiding.

Voor docenten, teamleiders én management

- Gezien zijn netwerk kan een stagebemiddelaar helpen bij het vinden van stageadressen en bij het organiseren van docentstages. Misschien is er in uw omgeving een organisatie als het Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijven Delft² of neem contact op met een kenniscentrum³.
- Zorg dat docenten hun wensen rondom een docentstage concreet maken.
- Creëer een podium waarop docenten aan collega's vertellen over hun stage-ervaringen: faciliteer en stimuleer de uitwisseling van stage-ervaringen.
- Vraag de docent-stagiair om gedurende de stageperiode regelmatig iets van zich te laten horen.
- Laat een docent zelf invulling geven aan zijn stage, maar zorg dat docenten hun wensen rondom een docentstage concreet maken: is het stageplan praktisch uitvoerbaar, heeft het voldoende diepgang en zijn de doelstellingen waardevol en haalbaar?
- Is in het stageplan ook opgenomen wat er met de nieuw verworven inzichten in de school gaat gebeuren?
- Neem stages op in de planningsgesprekken met de docent en in gesprekken over diens persoonlijk ontwikkelingsplan (POP).

¹ Meer informatie: www.onderwijsstage.nl en voetnoot 2, pagina 33 ² Meer informatie: www.sobonline.nl

³ Zie ook het artikel in deze brochure over ECABO, pagina

Nuttige websites

Stichting Platforms VMBO:

www.platformsvmbo.nl

Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijven:

www.sobonline.nl

Kenniscentrum ECABO:

www.ecabo.nl

Kenniscentrum KC Handel:

www.kchandel.nl

Kenniscentrum Kenwerk (horeca, bakkerij, reizen, recreatie en facilitaire dienstverlening):

www.kenwerk.nl

Vereniging van kenniscentra Colo:

www.colo.nl

Evenement Onderwijs on stage:

www.onderwijsstage.nl

Kamers van Koophandel:

www.kvk.nl

Stichting Beroepskwaliteit Leraren:

www.lerarenweb.nl/lerarenweb-sbl.html

Kohnstamm Instituut:

www.sco-kohnstammstituut.uva.nl

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap:

www.ocw.nl

Met dank aan

Alle geïnterviewden van de scholen en de stageverlenende bedrijven, van het kenniscentrum ECABO en van het Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijfsleven in Delft.

Colofon

Deze uitgave is samengesteld in opdracht van de Stichting Platforms VMBO

Tekst, interviews en redactie:
Aly Breemhaar, Breemhaar Tekst
Piet Hugen, redactie en copywriting
Addie Roetman, Tekstaal

Samenstelling:
Breemhaar Tekst, bureau voor tekst, redactie en advies

Fotografie:
Michiel Kole, Axis Media-ontwerpers bv, Enschede

Ontwerp en vormgeving:
Axis Media-ontwerpers bv, Enschede

Druk:
Drukkerij Roelofs, Enschede

Oplage:
6000

©Stichting Platforms VMBO, mei 2011

Stichting Platforms VMBO

Postbus 59
7630 AB Ootmarsum

J.F. Kennedylaan 99
3981 GB Bunnik

info@platformsvmbo.nl
www.platformsvmbo.nl
tel: 030 - 767 00 68
06 - 10 11 83 41

